

Dr. Bordás Gábor helyettes államtitkár úr részére

gergely.farkas@me.gov.hu

balazs.hernady@me.gov.hu

Tárgy: egyes jogszabályoknak az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló előterjesztés tervezetének véleményezése

Tisztelt Helyettes Államtitkár úr,

Köszönjük, hogy módunk nyílik az „egyes jogszabályoknak az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról” szóló előterjesztés véleményezésére.

A megkeresett szakmai (érdekképviselői) szervek tagsága átfedésben van. Ezért az előterjesztésre adott vélemény kialakításakor figyelemmel voltunk a többi érintett szakmai (érdekképviselői) szerv véleményére, az az oka a vélemények nagyfokú hasonlóságának.

Általános észrevételek

1.

Az előterjesztés alapvető céljával egytértünk. Valóban mutatkozik zavar a tervgazdaságban működött, jogutódlással, vagy jogutód nélkül megszűnt állami tervező vállalatok tervvagyona jogi sorsának meghatározásában, és e zavar a szóban forgó tervek alapján épült épületek átépítése során jogbizonytalanságot okoz. Szükségesnek tartjuk azonban rögzíteni, és szerintünk ez az előterjesztésben is helyet kellene kapjon, hogy a jogbizonytalanság csak akkor keletkezhetett, ha

- a jogutódlással történő megszűnés esetén nem került sor a tervvagyon (a tervekkel kapcsolatos felhasználási, illetve vagyoni jog) kimutatható, a jogutódra történő átruházására, vagy
- a jogutód nélkül megszűnés esetén a megszűnéshez vezető eljárásban nem rendezték a szóban forgó tervvagyon sorsát.

E zavart eredményező okok pedig azért keletkeztek, mert a szerzői jogi védelem tartamára az említett eljárások során nem voltak figyelemmel különösen olyankor, amikor az eljárásokkal érintett jogi személy eszköznyilvántartásában már nem szerepelt, vagy 0 értékkel szerepelt a tervvagyonhoz tartozó immateriális eszköz.

Abban is egyetértünk a javaslattal, hogy a zavart jogalkotás útján lehet csak kiküszöbölni.

Az elv szintjén azt is elfogadható megoldásnak tartjuk, hogy a privatizált, tehát jogutódlással megszűnt tervező vállalatok közvetlen, vagy közvetett jogutódaira telepítse a jogszabály annak a bizonyítási terhét, hogy az átépítéssel érintett épület építészeti terveire vonatkozó vagyoni jogokat (felhasználási jogokat) a jogutód a privatizáció során kimutathatóan megszerezte (megdönthető szerzői vagyoni jogosultsági, vagy felhasználói jog megszerzésére vonatkozó vélelem a nemzeti tervvagyon kezelője javára).

Azzal azonban nem értünk egyet, hogy e vélelem a szerzőségi vélelmek sorába illeszkedjen, azt külön §-ban, esetleg az építészeti alkotásokra vonatkozó Szjt. fejezetben javasoljuk rendezni. Itt ugyanis nem szerzőségi, hanem **a szerzőtől (alkotótól) különböző személyt megillető, vagy szerzői jogosultságot (Szjt. 106. § (1) bekezdés), vagy korlát nélküli felhasználási jogot (1969. évi III. tv. =rSzjt. 14.§ (1) bekezdés¹) megalapozó vélelemről van szó.**

Nem abban segít a vélelem jelenlegi szövege, hogy megállapítsuk: X.Y. volt-e a vezető tervező (a szerző) hanem abban, hogy szerzett-e állami vállalat, vagy államháztartás körébe tartozó szerv olyan, az Szjt. alapján vagyoni, az rSzjt. alapján korlátlan felhasználási jogot, amely megalapozza az építészeti alkotás nemzeti tervvagyonba tartozását. Azaz: elválik a szerzőség, és a szerzői, illetve felhasználási jog. (Itt nem lehet az Szjt. 106.§ szerinti absztrakciót alkalmazni, mert a hangsúly a szerzői/alkotói minőség érintetlenül hagyásával az említett jogosultságok meglétén, vagy meg nem létén van).

A lényeg a nemo plus iuris elvének betartása. A megszűnt állami tervező vállalat

- az 1921-es Szjt. hatálya idején (1969. december 31.-ig), megszerezhetett akár szerzői vagyoni jogot, akár felhasználási jogot szerződéstől függően, és csak a szerződés szerinti terjedelemben (az 1921-es Szjt. nem ismerte a szolgálati mű fogalmát, és a kapcsolódó jogszerzést, a bírói gyakorlat alakította ki a jogszerzés terjedelmét),
- a szolgálati műre az rSzjt hatálya idején felhasználási jogot szerzett (a vagyoni jogok nem voltak átruházhatók).
- A szolgálati műre a mű megfelelő átadásával a hatályos Szjt. alapján 1999. szeptember 1. óta vagyoni jog szerezhető.

Különösen kényes a szolgálati művek körébe nem sorolható tervművek jogi sorsa. Ha egy „külső”, tehát munkaviszonyban nem álló tervező készített tervművet egy állami vállalat számára a tervgazdaság idején, vagy a rendszerváltást követően még a privatizáció

¹ rSzjt. 14. § (1) Ha a mű elkészítése a szerző munkaköri kötelezettsége és a munkáltató a munkaviszony tartalma alapján a mű felhasználására jogosult, a mű átadása a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül, **és a felhasználás joga az átadással száll át a munkáltatóra.** A munkáltató ezt a jogát a munkaviszony tartalma által meghatározott körben szerzi meg, és csak működési körén belül gyakorolhatja. A szerző a művet e körön kívül is csak a munkáltató hozzájárulásával használhatja fel, de hozzájárulását a munkáltató csak alapos okból tagadhatja meg. v.ö. Szjt. 30.§ (1) Eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelezettsége.

bekövetkezése előtt, vagy az államháztartás körébe tartozó felhasználó számára 1999. szeptember 1-től kezdve, arra a felhasználó csak a tervezővel kötött szerződésnek megfelelő tartalmú felhasználási jogot szerzett. (Ez a szerződés lehet tervezési szerződés „szerzői jogi” része, vagy külön felhasználási szerződés.) Óvatos tervező általában csak egy felhasználásra (építési engedélyezési eljárásban való felhasználásra és megépítésre) adott engedélyt. Egy ilyen engedély alapján nem keletkezhet olyan jog, amelyet a nemzeti tervvagyon részévé lehetne tenni, ugyanis a felhasználási jog a megépítéssel megszűnt.

Nem teszünk szövegszerű javaslatot az előterjesztés szerinti 9.§ helyett, hanem javasoljuk átgondolni, hogy a bevezetni tervezett vélelem nem szerzőségi, hanem a nemzeti tervvagyon elemével kapcsolatos, szerzői vagyoni/ felhasználási jog meglétére vonatkozó vélelem, amelyet annak bizonyításával lehet megdönteni, hogy nem szerzett az állami tervező vállalat, vagy az államháztartás körébe tartozó állami, vagy önkormányzati felhasználó olyan jogot, amely megalapozná a nemzeti tervvagyonba tartozást (pl. a már említett egyszeri felhasználásra vonatkozó engedély). Ez a vélelem nem érintené a szerzőségi vélelmet.

2.

Szintén egyetértünk azzal, hogy az árva mű felhasználásának engedélyezése a szabályok megfelelő módosításával alkalmas a zavarok bizonyos fokú csillapítására. Ugyanakkor nem tartjuk elegendőnek, ha a hatóság (SZTNH) által határozatban megadott felhasználási engedély kiterjed az átdolgozásra is. A felhasználási jog hatálya (5 év az Szjt. 41/B. § (1) bekezdése alapján, ezt pedig nem kívánja az építészeti alkotások tekintetében sem megváltoztatni a jogalkotó) nem elegendő egy tartósan fennmaradó állapotot eredményező átépítés szerzői jogi jogosításához.

Tudatosítani szükséges azt is, hogy az árva mű felhasználási engedély/jog személyhez kötött (nem átruházható), tehát az átépítettőtől, ha az a tulajdonostól különbözik (pl. beruházó) nem szállhat át az épület tulajdonosára, és az épület elidegenítése esetén nem szállhat át az új tulajdonosra. Az sem elhanyagolható, hogy az árva mű minősítés megdőlhet, ha a szerző jelentkezik, és bizonyítja szerzőségét. Tekintettel kell lenni arra is, hogy ilyen esetben az árva mű felhasználási engedély hatálya megszűnik és viszonylagos visszarendeződésre is igényt tarthat a szerző (például megtilthatja a folyamatban lévő átépítést).

Az előterjesztésben – nem a jogszabály tervezetben – álláspontunk szerint ki kell térni arra, hogy az átdolgozási jog nem oltja ki az integritási jog (Szjt. 13. §, 67. § (1) bekezdés) esetleges sérelmét, de a bírói gyakorlat megfelelő érdekmérlegeléssel a rendeltetés szerű használatot megvalósító, megfelelő hatósági engedély alapján átépítő tulajdonos érdekét mérlegeli súlyosabban ilyen esetekben (pl. BH2005. 427., BDT2010. 2329., BDT2008. 1756.).

Egyes észrevételek

Észrevételeink részben pontosító, részben érdemi, tartalmi jellegűek. Javaslatunkat a szöveg megfelelő részéhez illesztjük. Indokolást csak akkor fűzünk az egyes javaslatokhoz, ha a javaslat nem önmagáért beszél, és az általános észrevételek nem tartalmazzák a szükséges

indokolást. A törvénytervezet indokolásához nem fűztünk észrevételeket. Ha a T. jogalkotó egyes normaészrevételeinket elfogadja, a megfelelő indokolás részt az észrevételnek módosított szöveghez kell igazítani.

1.1. negyedik bekezdés:

A területen jelentkező fő probléma az, hogy az építészeti alkotások (tervművek és épületek) szerzői jogi értelemben vett felhasználása – különösen a tervek átdolgozása, illetve az épületek azok –valamilyen okból szükségessé váló átépítése esetén – gyakran gyakorlati nehézségekbe ütközik.

Indokolás:

az átépítés megtörténhet az eredeti tervek átdolgozásával, és az ennek megfelelő építéssel, vagy új tervek készítésével, és az annak megfelelő, csak az épület, mint építészeti alkotást érintő „át”építéssel (pl. toldalék építése egy meglévő épülethez, amely adott esetben teljesen szerzői jogi értelemben elkülönülhet az eredeti épülettől, és jogosítás nélkül is megépíthető²). Azaz: az építészeti alkotás fogalma mind a tervműre, mind az épületre kiterjed (ezek különálló védelmét az Szjt. 1. §-a kifejezetten biztosítja), és az átépítés vagy az egyik, vagy mindkét „alkotás fajtát” érintheti.

1.1. ötödik bekezdés

E kérdések megoldása érdekében olyan javaslatok fogalmazódtak meg, amelyek

- egyrészt a jogbiztonság érdekében állami vagyongazdálkodó -kijelölésére, illetve
- a jogutódlással átalakult, vagy jogutód nélkül megszűnt (korábban állami tulajdonú) jogi személyek vagyona helyzetének jogi rendezésére irányulnak,
- a jogutódlással átalakult, majd privatizált jogi személyeket a privatizáció alatt és azt követően általuk készített tervdokumentáció vonatkozásában megillető szerzői vagyoni jogokat egyértelműen elhatárolják és védelmüket ennek biztosítására,
- másrészt a szerzői jogosultságok alanyainak könnyebb azonosíthatóságát biztosítanak bizonyos adatok kötelező nyilvántartásba vételének, a már meglévő tervek és adatállomány rendszerezésének előírásával.

1.1. hatodik bekezdés

Az ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodó jogosultak műveinek (ún. árva művek) felhasználásához szükséges engedély megszerzésére egy speciális hatósági eljárás keretében már ma is lehetőség van (Szjt. 41/A. – 41/E. §), amely az építészeti alkotásokra és azok terveire is irányadó. Építészeti alkotások esetében ugyanakkor problémaként jelentkezik, hogy

² BH2016. 306. A munkáltató felperest, mint a munkaviszonyban létrehozott mű tekintetében a szerzői vagyoni jogok jogosultját a szerző személyhez fűződő jogai védelmében az igényérvényesítési jogosultság nem illeti meg. Az építészeti alkotás és tervének felhasználása a meglévő épülethez csatlakozó további épület tervezésével és kivitelezésével nem állapítható meg.

a hatósági eljárás keretében a felhasználásra szerezhető engedély a tervek a mű átdolgozására – a terv alapján megépített épület esetében építészeti alkotások esetén – lényegében az átépítésre – nem jogosít, valamint hatálya legfeljebb öt évre szól. [Szjt. 41/B. § (1) bekezdés]. (Az építészeti alkotások esetén az engedély további sajátosságai (nem kizárólagosság, és személyhez kötöttség) nem jelentenek számottevő akadályt, ugyanakkor tisztában kell lenni azzal, hogy az engedély/felhasználási jog személyhez kötöttsége azt jelenti, hogy a felhasználás jogát az épület áttépítettője/tulajdonosa nem ruházhatja át.

1.2.2 Az előterjesztés elfogadásával megvalósul az Szjt. 41/A. §-ának (1) bekezdése szerint árva műnek minősülő építészeti alkotások felhasználása tekintetében a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által kiadott engedélyek igénylésének előmozdítása és a hatósági engedélynek e speciális területen az átdolgozási jogra történő kiterjesztése az átépítettő/tulajdonos részére, és az engedély/felhasználási jog hatályának meghosszabbítása figyelemmel arra, hogy az átépített (átdolgozott terv alapján átépített) épület, mint építészeti alkotás esetében semmiképp nem elegendő a felhasználási jog öt éves időtartama, ezt a védelmi idő teljes tartamára meg kellene szerezni. Az új szabályozással az építészeti alkotásokkal kapcsolatos szerzői jogi jogosultak és az építmények tulajdonosának érdekei közötti megfelelő egyensúly továbbfejlesztése megvalósul.

1.3.1. Jelen előterjesztés célja annak egyértelművé tétele, hogy az állami vagy önkormányzati (tanácsi) tulajdonú tervezővállalatokban - jellemzően a 70-es, 80-as években létrehozott építészeti és mérnöki alkotásokra vonatkozó felhasználási jog/ szerzői vagyoni joga a jogutódlással megszűnt szervezet jogutódját csak akkor illeti meg, ha a közvetlen, vagy közvetett jogutód bizonyítani tudja, hogy a jogutódlás során a megszűnt szervezetet illető tervvagyonba tartozó immateriális eszközöket a szervezetben fennálló vagyoni részesedéssel (pl. üzletrész, vagy részvény) együtt a privatizációs szerződésben a Magyar Államtól megszerezte. E bizonyítás hiányában nem a céget privatizáló jogutódokat illeti meg. Ez a a tervállomány a nemzeti vagyon részeként mindvégig a Magyar Államot illeti meg, és e célból a szerzői jogosultságra (a felhasználási, illetve vagyoni jogok állam általi gyakorlására) védelmet kell felállítani, amennyiben azokat a privatizációs szerződéssel az ahhoz kapcsolódó vagyonmérlegekben feltüntetett módon a Magyar Állam nem adta át a cég üzletrészeivel együtt.

1.3.2. Az árva műnek minősülő építészeti alkotások felhasználása tekintetében az épületek átalakítását is lehetővé tévő, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által kiadott hatósági felhasználási engedélynek lehetővé kell tennie - az átdolgozási jogra - is kiterjedően az épületek átalakítását is, és a felhasználási engedély (jog) tartamának tekintettel kell lennie a felhasználási jog tartósságára.

Évt 2. § 40. ponthoz

1. §

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) 2. §-a a következő, 40. ponttal egészül ki:

(E törvény alkalmazásában:)

„40. Nemzeti tervvagyon: az államot az építészeti alkotások és azok tervdokumentációinak szerzői jog által védett elemei (a továbbiakban: tervdokumentáció) vonatkozásában jogszabály szerint megillető felhasználási, vagy szerzői vagyoni jogok összessége, ideértve az állami, önkormányzati tulajdonú szervezetek általi—megrendelésére készült olyan tervdokumentációtépiletek azon terveit is, amelyen a megrendelő a szerzői vagyoni jogokat megszerezte.”

Indokolás: ha a fogalom a tervdokumentáció fogalmát bevezeti, azt kell használni a fogalmat kiegészítő normarészben is. A fogalom első részében olyan jogszerzésről is szó van, amely az rSzt. hatálya alá tartozik (1970. január 1. és 1999. szeptember 1. közötti időszak). Ekkor a korabeli állami vállalat a szolgálati műre nézve is „csak” felhasználási jogokat szerezhettek meg, ennél több jog – a fogalom szintjén – nem illetheti meg az államot. Az más kérdés, hogy e felhasználási jogok olyan széles körben kerültek átruházásra, hogy gyakorlatilag átfogták a vagyoni jogokat, de a korabeli szabályozás nem tette lehetővé a vagyoni jogok átruházását. Azért is szükséges a kiegészítés, mert a „külső”, nem munkavállaló szerzőktől akár az rSzt. akár a hatályos Szt. alapján csak a velük kötött szerződésnek megfelelő tartalmú felhasználási jog volt megszerezhető, és jelenleg is ez a helyzet.

2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosítása

7. §

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 41/B. §-a a következő (1a) bekezdéssel egészül ki:

„(1a) Ha az (1) bekezdés szerinti kérelmet az épület, mint építészeti alkotás tulajdonosa terjeszti elő, az engedély az építészeti alkotás átdolgozására (29. §) is kiterjedhet, és az engedély időbeli hatálya öt évet is meghaladhat.”

Indokolás:

Az átépítés tartós állapotot eredményez, ezért a felhasználási engedély/ jog tartamának is ehhez kell igazodnia. Szükséges volna egy levezetés, még inkább jogszabályi rendezés arra az esetre, hogy mi történik abban az esetben, ha egy szerző jelentkezik, igazolja szerzőségét, igazolja, hogy nem történt meg az a jogszerzés, ami a nemzeti tervvagyonba tartozás jogalapja, más szóval, hogyan kell alkalmazni az Szt. 41/B. § (3) és (4) bekezdését építészeti alkotásokra.

8. §

Az Szt. 68. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

~~„(3) Épület helyreállítása céljából építészeti alkotás vagy annak terve, továbbá az építészeti alkotás rajzát tartalmazó mű a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül többszörözhető és a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tehető.”~~

Indokolás: a norma teljesen szükségtelen. Az Szjt. 41. § (2) bekezdése alapján (2) (..) közigazgatási vagy más hatósági eljárásban a mű bizonyítás céljára, a célnak megfelelő módon és mértékben felhasználható. Ha a helyreállítás átépítést is jelent (a helyreállítás fogalma a szerzői jogban ismeretlen), nem definiált), az mindenképpen hatósági eljárással jár, ha építési engedélyezés alá esik, ami a tipikus eset. Ilyenkor a szóban forgó kivételt kell alkalmazni, amely ráadásul szélesebb körű is, mint a javaslatba foglalt kivétel. Ha az átépítésnek minősülő helyreállítás egyszerű bejelentés alapján történik, akkor nincs olyan tervdokumentáció, amely szerzői jogi védelem alá esne. Ha az ilyen eljárásban meglévő terveket kívánnak felhasználni, akkor is alkalmazni kell az Szjt. 41/B. §-t, mert a bejelentési eljárás is közigazgatási szerv által lefolytatott eljárás, tehát közigazgatási eljárás.

Ha a helyreállítás nem jár sem engedélyezés, sem bejelentés alá eső építési tevékenységgel, akkor nincs szükség a meglévő tervek lehívásra hozzáférhetővé tételére, vagy többszörözésére. Ekkor elegendő a tervek tanulmányozása a meglévő terv szerinti helyreállítás elvégzéséhez.

Egyébként a javasolt kivétel bevezetése nem áll szakmai, logikai kapcsolatban az előterjesztés céljával sem. A nemzeti tervvagyon, és az ilyen vagyon kezelésére vonatkozó szabályok, és a mögöttes célok nem indokolják egy olyan, hatástanulmánnyal és az alapul fekvő nemzetközi szerződések és uniós jog vizsgálatával alá nem támasztott kivétel bevezetését, amely adott esetben ellehetetleníti a szerző jogának a gyakorlását. Ha egy szerző (építész tervező) egy felhasználásra (a terv egy engedélyezés során történő felhasználására és a terv alapján az épület egyszeri megépítésére) adott/alkudott ki felhasználási engedélyt, a szerzői joga nem korlátozható egy olyan kivétellel, amelynek célja nyilvánvalóan a mű (terv) rendes felhasználásának (átdolgozás) korlátozása.

A kivételek/korlátok bevezetése alá van vetve mind a TRIPs megállapodás, mind az un. Infosoc Irányelv szabad felhasználásokat korlátozó három lépcsős tesztjének. Mivel az adott vagyoni jogot már korlátozza egy messze indokolt korlátozás (Szjt. 41. § (2) bekezdése), amely éppenséggel biztosítja, hogy a hatósági eljárásban engedély nélkül lehessen a tervdokumentáció részét képező bármely mű szabad többszörözését, és lehívásra hozzáférhetővé tételét is, ha az eljárás elektronikus úton zajlik, a javaslat szerinti új, a létező kivétellel össze sem vetett, meg nem vizsgált korlát bevezetése komolyan felveti a megjelölt instrumentumokba ütközés aggályát.

(Az észrevételek vége)

Budapest, 2017. augusztus 21.

Tisztelettel:

Dr. Szecskay András

elnök

